

DOSSIER BEHANDELD DOOR

Steven Vandromme

T 03/257.92.36

F 03/257.90.11

Bolivarplaats 20 bus 2

Antwerpen

steven.vandromme@just.fgov.be

NUMMER BEHANDELEND KABINET

901

verz.: Parket – Bolivarplaats 20 bus 2 – Antwerpen

ONTVANGEN OP

25 -05- 2018

CORRECTIONELE GRIFFIE

Conclusie van het Openbaar Ministerie

DATUM

25-5-2018

MIJN REFERTE

AN54.LB.077320-16 // 16RA47794

BIJLAGE

1

**Aan de voorzitter en rechters van de Correctionele Rechtbank te
Antwerpen, afdeling Antwerpen, kamer AC5**

Zitting 15 juni 2018

VOOR: Procureur des Konings te Antwerpen
met zetel in het gerechtsgebouw te 2000 Antwerpen, Bolivarplaats 20 bus 2

Openbaar ministerie, vervolgende partij

TEGEN:

1. VERLAEKT Bruno Prosper

Geboren te Zele op 17 september 1968

Wonende te 9100 Sint-Niklaas, Grote Markt 33/B005

Belg

Eerste beklaagde

2. DEVOGHT Tom Henri Nicole

Geboren te Blankenberge op 8 augustus 1984

Wonende te 2600 Antwerpen (Berchem), Lodewijk Van Berckenlaan 12

Belg

Tweede beklaagde

beiden hebbende als raadslieden: mr. Walter Van Steenbrugge (ref. 17.S.1432), mr. Jos Vander Velpen (ref. 11796/JVV) en mr. Jan Buelens (ref. 170636)

* * * * *

Gelet op de dagvaardingen (met aanneming van verzachtende omstandigheden) en het strafdossier;

Gelet op de conclusie voor eerste en tweede beklaagde d.d. 11 mei 2018;

I. De ten laste gelegde feiten

Aan de beklaagden worden volgende feiten ten laste gelegd:

Als dader of mededader in de zin van artikel 66 van het strafwetboek;

Kwaadwillig het verkeer op de spoorweg, de weg, de binnenwateren of op zee te hebben belemmerd door enige handeling die het verkeer met of het gebruik van vervoermiddelen gevaarlijk kon maken of die ongevallen kon veroorzaken bij het gebruik van of het verkeer met die vervoermiddelen, namelijk door, bij wijze van vakbondsactie, het organiseren van en deelnemen aan niet-toegelaten wegblokkades op de grote toegangswegen tot de Antwerpse haven, met name door voertuigen en obstakels dwars over de weg op te stellen en voorwerpen zoals autobanden in brand te steken op de rijbaan, en door, na ontruiming door de politie, herhaaldelijk opnieuw de rijbaan op te lopen om voertuigen tegen te houden en te hinderen. (art. 406 lid 1 Sw.)

de eerste en de tweede,

te Antwerpen op 24 juni 2016

II. De relevante feiten

Op 24 juni 2016 hield de socialistische vakbond ABVV een nationale stakingsdag om te protesteren tegen de hervormingen van de regering.

Daarbij viseerden de vakbondsmilitanten ook de Antwerpse haven op de rechter Schelde-oever, die ze met 5 blokkades op de grote toegangswegen volledig probeerden lam te leggen, zoals te zien is op het plannetje in het strafdossier.

Deze blokkades situeerden zich in het noorden op de Scheldelaan tegenover BASF, centraal op de Scheldelaan ter hoogte van het op- en afrittencomplex aan de Tijsmanstunnel en in het zuiden aan de Oosterweelsteenweg. Binnen dit gebied bevinden zich alle belangrijke petrochemische bedrijven en olieraffinaderijen, alsook de voornaamste sluzencomplexen. De blokkades werden 's morgens vroeg opgericht (reeds vóór 5u 's morgens) en bestonden uit het plaatsen van voertuigen dwars over de rijbaan en het verbranden van autobanden midden op de rijbaan. Hier en daar werden ook containers over de baan geplaatst.

Het resultaat was dat het verkeer niet kon passeren en dus volledig geblokkeerd werd met lange files van werkwillige havenarbeiders en vrachtwagens die in de haven gingen laden en lossen tot gevolg.

Voor eender welke manifestatie op de openbare weg dient steeds vooraf toelating gevraagd te worden aan de bestuurlijke overheid, zodat de politie er weet van heeft en de risico's voor de openbare orde en veiligheid kan inschatten of begeleidend maatregelen kan nemen¹.

¹ Het louter manifesteren in het openbaar zonder toelating van de burgemeester is strafbaar met een GAS-boete van 200 euro. Het kwaadwillig belemmeren van het verkeer is een strafrechtelijk misdrijf.

Aangezien de vakbonden acties hadden aangekondigd, maar hun acties niet formeel hadden aangevraagd, zocht de politie zelf al rond 4u 's morgens contact met de militanten aan het Antwerpse ABVV-hoofdkwartier in de Van Arteveldestraat om te achterhalen waar er stakingspiketten op de openbare weg gepland waren. De politie werd uiteindelijk doorverwezen naar de voorzitter Bruno VERLAECKT. Er werd aan VERLAECKT duidelijk gemaakt dat wegblokkades niet toegelaten zijn en niet getolereerd zullen worden. Doch de politie vernam dat er dan reeds verschillende blokkades waren opgericht.

Vervolgens bezocht de politie de verschillende blokkades om te bemiddelen en duidelijk te maken dat het niet toegelaten is om het verkeer op de openbare weg te blokkeren of obstakels op de rijbaan te plaatsen. Er werd aan de vakbondsmilitanten duidelijk gemaakt dat er gepast opgetreden zou worden wanneer ze de rijbaan niet zouden vrijmaken. De vakbondsmanifestanten gaven echter geen gevolg aan het verzoek van de politie.

In een volgende fase werd de Mobiele Eenheid van de politie ingezet, versterkt met een sproeiwagen en een APC (een gepantserd politievoertuig met schop) om de wegversperringen op te ruimen. Er werd telkens eerst via de megafoon aan de manifestanten gevraagd om de blokkade te verwijderen. Na een aantal waarschuwingen werd hieraan dan meestal vrijwillig gevolg gegeven.

Enkel aan het kruispunt van de Oosterweelsteenweg met de Scheldelaan verliep het iets moeizamer. Nadat het vuur door de sproeiwagen gedoofd was en de restanten van de rijbaan verwijderd waren, zodat het verkeer terug door kon, bleken een aantal manifestanten zich telkens opnieuw op de rijweg te begeven om het aanrijdende verkeer opnieuw te belemmeren. Dit leidde tot gevaarlijke toestanden. Eén van de manifestanten zocht op een luidruchtige en agressieve toon de confrontatie met de bestuurders van de voertuigen die al enigszins geagiteerd waren van in de file te staan. Hij was ook de aanstoker die de medemanifestanten telkens weer aanzette om opnieuw het verkeer te blijven hinderen. Achteraf bleek dat het hier om VERLAECKT Bruno ging. Hij kreeg de uitdrukkelijke waarschuwing dat hij gearresteerd zou worden, maar bleef voor geen rede vatbaar. Aangezien hij kennelijk de leider was en het kat-en-muis spelletje met de politie telkens opnieuw uitlokte, werd dan uiteindelijk tot bestuurlijke arrestatie overgegaan. Omdat enkele andere manifestanten de arrestatie wilden dwarsbomen, werd de sproeiwagen kort geactiveerd.

Het verkeer kwam vervolgens terug enigszins op gang, totdat een paar meter verder weer een groepje manifestanten zich op de rijbaan begaf om het verkeer tegen te houden. Er diende nog een tweede manifestant te worden gearresteerd omdat ook hij de anderen maar bleef aanzetten om het verkeer te hinderen. Dit betrof DEVOGHT Tom, die zich bovendien nog weerspannig gedroeg tijdens zijn arrestatie en zich aanvankelijk niet wilde identificeren.

III. De gegrondheid van de strafvordering

Het openbaar ministerie is van oordeel dat er hier sprake is van kwaadwillige belemmering van het verkeer in de zin van art. 406, eerste lid, van het Strafwetboek.

A. De vereiste constitutieve elementen van dit misdrijf zijn de volgende:

1. Verkeersbelemmering, in casu van het verkeer van voertuigen op de weg;
2. Door een handeling die een aanslag uitmaakt op de verkeerswegen OF door enige andere handeling die het verkeer met of het gebruik van vervoermiddelen kan gevaarlijk maken of die ongevallen kan veroorzaken bij het gebruik van of het verkeer met vervoermiddelen. Het is voor de strafbaarheid niet vereist dat er ook daadwerkelijk

ongevallen gebeuren of slachtoffers vallen (dit laatste zou een verzwarende omstandigheid zijn). Het betreft immers een gevaarzettingsmisdrijf: het misdrijf bestaat in het loutere veroorzaken van een welbepaalde gevaarlijke situatie, zonder dat vereist is dat het gevaar zich daadwerkelijk heeft verwezenlijkt. Het volstaat dat de acties van aard zijn om het verkeer gevaarlijker te maken of ongevallen kunnen veroorzaken.

3. Kwaadwilligheid. De kwaadwilligheid duidt op de bedoeling, het oogmerk om het verkeer te belemmeren en voegt weinig toe aan het opzettelijk karakter van het misdrijf². Het onderscheid zou gemaakt kunnen worden met de belemmering uit onvoorzichtigheid of de belemmering die eerder per ongeluk geschiedt.

Toegepast op huidig strafdossier kan enkel vastgesteld worden dat de vereiste constitutieve bestanddelen overduidelijk aanwezig zijn:

1. Dat het verkeer werd belemmerd door in het midden van de baan vuur te stoken of voertuigen dwars over de baan te plaatsen is nogal evident en wordt ook toegegeven in de conclusies van de beklaagden: het verkeer werd verplicht om rechtsomkeer te maken omdat de actievoerders eigenhandig beslist hadden dat de toegang tot de haven versperd werd. Zelfs na de beëindiging van de versperringen door de politie, werden de chauffeurs van de inmiddels weer rijdende voertuigen luidruchtig en agressief aangesproken en liepen manifestanten steeds opnieuw de rijbaan op om het verkeer tegen te houden.
2. Dat dit tot gevaarlijke verkeerssituaties aanleiding gaf, lijkt geen twijfel.
3. Dat dit opzettelijk – en dus kwaadwillig – gebeurde om het verkeer van en naar de haven te hinderen, staat ook vast, want dat was precies de essentie van de hele vakbondsactie in de haven. De kwaadwilligheid kan bovendien mee afgeleid worden uit het feit dat de actie niet aangevraagd was, dat geen overleg met de ordediensten mogelijk was en dat aanvankelijk niet werd ingegaan op de vraag van de ordediensten om de rijbaan vrijwillig vrij te maken.

B. Het persoonlijk aandeel van de beklaagden

VERLAECKT had als voorzitter ABVV regio Antwerpen kennelijk de leiding over het gebeuren. Hij was al 's morgens vroeg door de politie verwittigd dat de bestuurlijke overheid geen wegblokkades op de grote toegangswegen naar de haven zou tolereren, maar negeerde deze verwittiging. Meer nog, hij bleef volharden in de boosheid en bleef de politie die een einde probeerde te maken aan het misdrijf van art. 406 Sw., nog actief tegenwerken en anderen aansporen om hetzelfde te doen.

Ook DEVOGHT bleef zich actief verzetten tegen de ontruiming van de niet-toegelaten wegblokkades.

Beiden hebben dan ook concrete gedragingen gesteld die bijgedragen hebben tot de kwaadwillige belemmering van het verkeer, zowel m.b.t. de blokkades als m.b.t. het blijven ophitsen van de vakbondsleden om telkens opnieuw de rijbaan op te lopen om de aankomende voertuigen tegen te houden.

² Cass. 27 november 1967, *Arr.Cass.* 1968, 440; Cass. 16 oktober 1979, *Arr.Cass.* 1979-80, p. 203, nr. 114.

De verwijzing in de tenlastelegging naar art. 66 Sw. bevat allerlei vormen van daderschap, waaronder zowel de rechtstreekse uitvoering, als de essentiële bijstand en het, o.a. door woorden in openbare bijeenkomsten of plaatsen gesproken, aanzetten tot.

VERLAECKT en DEVOGHT kregen tijdens het vooronderzoek tot tweemaal toe de kans om hun versie van de feiten mee te delen tijdens een verhoor bij de politie, maar beperkten zich ertoe laconiek te verklaren dat ze geen kwaadwillige bedoelingen hadden en beriepen zich verder op hun zwijgrecht.

C. Het recht op staken en actievoeren maakt geen rechtvaardigingsgrond uit

Vakbonden hebben het recht om actie te voeren en te staken. Dit stakings- en actierecht is echter niet absoluut en impliceert niet het recht om de haven plat te leggen door alle grote toegangswegen te blokkeren, brand te stichten op het wegdek en mensen die niet mee staken als het ware te gijzelen. Vakbonden zijn bij de uitoefening van hun actierecht, zoals iedereen, onderworpen aan de strafwet en dienen hun acties binnen de perken van het toelaatbare te houden. De fundamentele rechten waarop de werknemers zich beroepen, waaronder het grondrecht tot demonstreren en betogen, kunnen perfect uitgeoefend worden zonder de toegangswegen tot de haven te barricaderen. Als elke beroepsgroep of actiegroep die zich onheus behandeld voelt door het beleid, zich het recht gaat toe-eigenen om belangrijke verkeerswegen te blokkeren, is chaos troef.

Het recht om te manifesteren kan dan ook geen rechtvaardigingsgrond zijn om het misdrijf van art. 406 Sw. op te heffen. Mijn ambt sluit zich aan bij de gezaghebbende rechtsleer ter zake, die luidt:

Tussen art. 406 Sw. en het stakingsrecht is al evenmin een antinomie aan de orde, want geen weldenkend mens zal durven beweren dat het stakingsrecht impliceert dat men het verkeer in gevaar mag brengen (zie ook P. ARNOU en M. DE BUSSCHER, *Misdrijven en sancties in de Wegverkeerswet*, Antwerpen, Kluwer, 1999, p. 35-36, nr. 96). Zoals men ook onder het mom van vakbondsactiviteiten geen terroristische misdrijven mag plegen: art. 141ter Sw., dat ook in het geannoteerde arrest wordt vermeld, kan niet anders dan een truïsme inhouden (zie ook overweging B.7.3 van het arrest nr. 125/2005 van het Arbitragehof van 13 juli 2005, B.S. 3 augustus 2005). Stellen dat de grondrechten door die gebods- en verbodsbepalingen worden uitgehold, is o.i. niet ernstig, sterker nog: het is niet correct. Ook de proportionaliteitstoets (cf. J. PEETERS, "Wegblokkades, grondrechten en de strafwet: een merkwaardige (en delicate) triade – Commentaar onder Antwerpen 28 oktober 2004", *Soc. Kron.* 2006, p. 372-373, nrs. 8-9) wordt in deze context vaak op een misleidende wijze aan de orde gesteld: het komt er o.i. niet zozeer op aan om na te gaan of de desbetreffende uitoefening van een grondrecht «niet buitensporig» is geschied in het licht van de overtreding van een bepaalde strafwet, maar wel of het bewuste grondrecht redelijkerwijze ook niet uitgeoefend had kunnen worden zonder een miskennis van de strafwet.

Schendingen van art. 406 Sw. kunnen o.i. dan ook niet worden gerechtvaardigd door het stakings- of betogingsrecht.³

IV. De te vorderen straffen

Gelet op de ernst van de feiten vordert mijn ambt de rechtbank om een passende straf op te leggen.

³ S. VAN OVERBEKE, "Het stakingsrecht: geen rechtvaardigingsgrond voor het kwaadwillig belemmeren van het verkeer" (noot onder Antwerpen 28 oktober 2004), *RW* 2006-07, 924-928.

V. Weerlegging van de tegenargumenten en excepties van de verdediging

Aan het voorgaande wordt geen afbreuk gedaan door de excepties en argumenten van de verdediging, opgeworpen in hun conclusies. Voor zoveel als nodig worden deze hierna nog punctueel weerlegd.

A. Wat betreft de schending van art. 6 EVRM wegens het teloorgaan van nuttig bewijs

Er zijn 2 pogingen geweest om de beklaagden te verhoren. In het kantschrift tot het tweede verhoor had mijn ambt een hele reeks vragen die moesten toelaten duidelijkheid te verschaffen over de precieze omstandigheden van de vakbondsactie en de arrestatie van beide beklaagden, teneinde met kennis van zaken te kunnen oordelen over het gepaste strafrechtelijk gevolg dat aan deze feiten diende te worden gegeven. Telkens hielden ze het bij het laconieke antwoord dat ze geen kwade bedoelingen hadden en dat ze verder niets te verklaren hadden.

Art. 47bis Sv. geeft een verdachte die verhoord wordt, talrijke rechten en waarborgen. Zo kan de verhoorde persoon vragen dat een bepaalde opsporingshandeling wordt verricht of een bepaald verhoor wordt afgenomen. De beklaagden hadden dan ook perfect kunnen vragen dat getuigen à décharge zouden worden gehoord. Er kan immers aangenomen worden dat zij wel wisten welke vakbondsmilitanten bij de feiten nog aanwezig waren.

Mijn ambt kan enkel vaststellen dat beklaagden er in hun verdedigingsstrategie in hoofdzaak voor gekozen hebben om geen verklaringen af te leggen, niet mee te werken aan het onderzoek en van hun bijkomende rechten van art. 47bis Sv. geen gebruik te maken.

Ook vandaag vragen zij nog steeds geen concrete nuttige bijkomende opsporingshandelingen.

Objectieve en onafhankelijke getuigen zouden er sowieso niet te vinden geweest zijn. Er worden door de beklaagden nog 3 schriftelijke verklaringen voorgelegd (stuk 6, 7 en 8), die duidelijk een gesolliciteerd karakter hebben en uitgaan van andere ABVV-militanten die deelnamen aan de vakbondsactie en die logischerwijze hun voorzitter niet zullen incrimineren.

Mijn ambt steunt dan ook op de vaststellingen van de verbalisanten, zowel van de dienst INFO als van de mobiele eenheid (HINP Lucas en CP Callenaere). CP Van Cleemput was de leidinggevende vanuit het commando.

De schending van art. 6 EVRM wegens het teloorgaan van bewijs wordt dan ook niet concreet aangetoond.

B. Wat betreft het niet-nastreven van de finaliteit van het strafonderzoek

Het komt aan het openbaar ministerie, dat met de uitoefening van de strafvordering is belast, toe te oordelen of, in acht genomen de feitelijke gegevens en omstandigheden van de zaak, het instellen van strafvervolgingen verantwoord is. De rechter kan zich niet in de plaats van de vervolgingsmagistraat stellen.

De beslissing van het openbaar ministerie om de strafvordering tegen beide beklaagden in te stellen, kan bezwaarlijk als volstrekt onredelijk of willekeurig worden bestempeld of nog als een uiting van machtsmisbruik. Integendeel dient te worden aanvaard dat deze beslissing het algemeen belang dient.

De strafvordering werd enkel ingesteld tegen de 2 ABVV-militanten die zich bij de vakbondsactie dermate ordeverstoring hebben gedragen, dat ze bestuurlijk gearresteerd dienden te worden. Alle andere deelnemers aan de acties werden door de politie niet gearresteerd, zelfs niet geïdentificeerd, en ook door het parket ongemoeid gelaten.

Van willekeur of machtsmisbruik kan door deze vervolging dan ook hoegenaamd geen sprake zijn.

Zoals reeds hoger aangehaald kunnen vakbondsacties geen vrijgeleide zijn om misdrijven te plegen en onbepaald naar eigen goeddunken het verkeer te belemmeren en de grondrechten van derden die niets met de acties te maken hebben, te beknotten en aan te tasten. Het barricaderen van de toegangswegen tot de hele haven, impliceert immers een aantasting van het recht om te werken van bereidwillige havenarbeiders of transporteurs (gewaARBorgd door de art. 23 van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens van 1948, art. 6 van het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten en art. 1 van het Europees Sociaal Handvest), van het recht om te gaan en te staan waar men wil in de open ruimte (art. 5 EVRM), op het recht van vrij verkeer van personen en goederen, etc. Ook het dorp Lillo lag bv. in de afgesloten havenzone en was voor de eigen bewoners bijgevolg ook ontoegankelijk.

Het is o.a. aan de bestuurlijke en de gerechtelijke overheid om ervoor te waken dat de grondrechten van derden afdoende beschermd worden.

In een rechtsstaat is het uiteindelijk aan de rechter om een ultiem oordeel te vellen over de geoorlooftheid en strafbaarheid van de acties van beide beklagden. Het is niet aan de vakbonden zelf om uit te maken of hun actie als een normale vakbondsactie kan worden beschouwd.

De intentieprocessen die gemaakt worden m.b.t. de beweerde verborgen agenda van het openbaar ministerie of zelfs de burgemeester van Antwerpen, die de vakbonden zouden willen intimideren, zijn uit de lucht gegrepen.

Vergelijkingen met het verleden zijn niet relevant, maakten niet het voorwerp uit van het onderzoek en dus ook niet van de huidige strafzaak en berusten enkel op de eigen visie van de verdediging.

De bestuurlijke politie hanteerde klaarblijkelijk een concept van graduele opbouw. Hoewel de manifestatie niet was aangevraagd of goedgekeurd, werden de blokkades aanvankelijk gedoogd en konden de vakbondsmilitanten dus een tijdlang hun mening uiten en actie voeren. Vervolgens bezocht de politie de barricades om te proberen te bemiddelen, duidelijk te maken dat de openbare weg moest vrijgemaakt worden of dat er anders gepast zou opgetreden worden en men zich schuldig zou maken aan kwaadwillige belemmering van het verkeer. Pas in een laatste fase werd de mobiele eenheid ingezet, versterkt met een sproeiwagen. Ook dan volgden er eerst nog waarschuwingen vooraleer deze politiemiddelen daadwerkelijk werden ingezet. Men kan dan ook moeilijk beweren dat men niet verwittigd was.

**OM DEZE REDENEN
BEHAGE HET DE CORRECTIONELE RECHTBANK**

De strafvordering ontvankelijk en gegrond te verklaren;

Derhalve de feiten der tenlastelegging en de schuld van de beklaagden bewezen te verklaren;

Een conform hoger vermelde uiteenzetting passende bestraffing op te leggen.

Beklaagden tevens te veroordelen tot de gerechtskosten.

Met de meeste hoogachting,

Antwerpen, 25 mei 2018,

Steven Vandromme
procureur des Konings

Inventaris der stukken

1. S. VAN OVERBEKE, "Het stakingsrecht: geen rechtvaardigingsgrond voor het kwaadwillig belemmeren van het verkeer" (noot onder Antwerpen 28 oktober 2004), *RW* 2006-07, 924-928.

+ 1 foto

ledig geëerbiedigd moeten worden. Deze nieuwe BTW-bepalingen zijn geïnspireerd op een arrest van het Hof van Justitie betreffende de mogelijkheid tot bestrijding van misbruik van BTW-constructies (H.v.J. 21 februari 2006, gevoegde zaken C-255/02, Halifax, C-419/02, BUPA, C-223/03, University of Huddersfield). De mogelijke toepassingen ervan op BTW-vlak zijn inmiddels toegelicht in een administratieve circulaire van 24 augustus 2006 (www.fisconet.fgov.be).

Luk Vandenberghe
Universiteit Antwerpen

Hof van Beroep te Antwerpen
7e Kamer – 28 oktober 2004

Voorzitter: de h. Libert
Raadsheren: mevr. Van Dijck en de h. Vanden Eede
Openbaar ministerie: de h. Schram
Advocaten: mrs. Vanhoyland en Vermoortele

Misdrijf – Moreel element – Kwaadwillig belemmeren van het verkeer – Vakbondsactie

Wanneer het verkeer wordt gehinderd door een vakbondsactie, is er geen sprake van een kwaadwillige belemmering van het verkeer, in de zin als bedoeld in art. 406 Sw., in zoverre de feiten een loutere uiting zijn van een normale vakbondsactie die op voorhand werd aangekondigd en die er louter toe strekte ruchtbaarheid te geven aan syndicale eisen.

O.M. t/ B.H.

Overwegende dat de schuld van beklagde, na hernieuwd onderzoek door het Hof, niet bewezen is gebleven;

Overwegende dat het informatieonderzoek buitengewoon summier is;

Dat de verklaring van beklagde die aanvoert dat tijdens de actie ter plaatse onderhandeld werd met de politie, niet eens onderzocht werd;

Dat in conclusie ingediend bij de behandeling in eerste aanleg en in hoger beroep, beklagde erop wijst dat de actie op voorhand werd aangekondigd en dat met de bevoegde overheden werd onderhandeld over de modaliteiten; dat zich hierover geen enkel stuk bevindt in het dossier; dat deze verklaring evenwel niet weerlegd wordt door het openbaar ministerie.

Dat het Hof derhalve vaststelt dat, in zoverre beklagde het misdrijf omschreven in art. 406 Sw. pleegde, dit misdrijf vooraf ter kennis werd gebracht van de politie, dat erover onderhandeld werd en dat de

politie ter plaatse was tijdens het plegen van het vermeende misdrijf;

Dat een dergelijke handelwijze grote vragen doet rijzen omtrent de beweerde kwaadwilligheid;

Dat voorts dient te worden vastgesteld dat het zeker niet het uiteindelijke opzet van de actievoerders was het verkeer te belemmeren; hun eigenlijke bedoeling was ruchtbaarheid geven aan syndicale eisen;

Overwegende dat wat geldt voor terroristische misdrijven eveneens geldt voor art. 406 Sw.; dat, zoals art. 141ter Sw. bepaalt voor terroristische misdrijven, art. 406 Sw. niet kan worden gelezen in die zin dat het een beperking of een belemmering beoogt van rechten of fundamentele vrijheden, zoals het stakingsrecht, de vrijheid van vergadering, vereniging of meningsuiting, waaronder het recht om, voor de verdediging van de eigen belangen, samen met anderen vakbonden op te richten of zich daarbij aan te sluiten, alsook het daarmee samenhangende recht van betoging, en zoals onder meer verankerd in de artikelen 8 tot 11 E.V.R.M.;

Dat uiteraard de uitoefening van alle rechten, ook van de grondrechten, grenzen heeft;

Dat in deze zaak echter niet blijkt dat de actie méér was dan een normale vakbondsactie, waarbij getracht werd op niet-delictueuze wijze ruchtbaarheid te geven aan bepaalde ideeën; dat dit aspect zelfs niet onderzocht werd;

Dat het dodelijk ongeval dat zich voordeed tijdens de actie, hoe tragisch en dramatisch ook, het bewijs niet levert van de ten laste gelegde feiten; dat dit ongeval, waarvan de omstandigheden, noch de verantwoordelijkheid ter beoordeling voorliggen aan het Hof, eventueel zijn oorzaak zou kunnen vinden in de feiten, indien bewezen, maar nooit het bewijs van de feiten kan leveren;

Overwegende derhalve dat, samengevat, de vakbondsactie wellicht verkeershinder meebracht; dat echter niet blijkt dat het ging om een kwaadwillige belemmering van het verkeer en dat evenmin blijkt dat de fundamentele rechten van het individu op een grensoverschrijdende wijze werden uitgeoefend.

NOOT – *Het stakingsrecht: geen rechtvaardigingsgrond voor het kwaadwillig belemmeren van het verkeer*

1. N.a.v. een protestactie van boze bouwvakkers organiseren vakbondsmilitanten een wegblokkade op de autosnelweg E313 (blijkbaar een zgn. «filterblokkade»), die al snel een stevige file veroorzaakt en het decor vormt van een tragisch verkeersongeval. Een bestuurder botst tegen een politiewagen die op de pechstrook stond opgesteld om de file aan te kondigen. De bestuurder is op slag dood; twee politieagenten worden gewond.

De verantwoordelijke voor de vakbondsactie wordt door het openbaar ministerie vervolgd wegens het kwaadwillig belemmeren van het verkeer (art. 406

Sw.), wordt hiervoor door de correctionele rechtbank veroordeeld, maar in het geannoteerde arrest uiteindelijk vrijgesproken in hoger beroep.

2. Het eerste lid van art. 406 Sw. bestraft met opsluiting van vijf tot tien jaar, het kwaadwillig belemmeren van het verkeer op de spoorweg, de weg, de binnenwateren of op zee, o.m. door elke handeling «die het verkeer met of het gebruik van vervoermiddelen gevaarlijk kan maken of die ongevallen kan veroorzaken bij het gebruik van of het verkeer met die vervoermiddelen». In die mate is een misdrijf aan de orde dat onze noorderburen een «concreet gevaarzettingsdelict» zouden noemen, ook al wordt het misdrijf bij ons behandeld onder het hoofdstuk van het opzettelijk doden en het opzettelijk toebrengen van lichamelijke letsel: het misdrijf bestaat in het loutere veroorzaken van een welbepaalde gevaarlijke situatie, zonder dat vereist is dat het gevaar zich daadwerkelijk heeft verwezenlijkt (cf. J.M. Van Bemmelen en Th. W. Van Veen, *Ons strafrecht*, Deel 1, *Het materiële strafrecht. Algemeen deel*, dertiende druk bewerkt door D.H. De Jong en G. Knigge, Deventer, Gouda Quint, 1998, p. 8 *in fine*, m.b.t. het Nederlandse art. 164 Sr.; zie ook D. Hazewinkel-Suringa, *Inleiding tot de studie van het Nederlandse strafrecht*, vijftiende druk door J. Remmelink, Deventer, Gouda Quint, 1996, p. 96-99). Bedoeld wordt het belemmeren van verkeers- en vervoermiddelen, niet het belemmeren van voetgangersverkeer (Cass. 26 mei 1999, *Arr. Cass.* 1999, p. 726, nr. 308).

Tot 1963 behelsde art. 406 Sw. louter een strafbaarstelling m.b.t. de belemmering van het spoorwegverkeer, dat in de negentiende eeuw zijn intrede deed en dan ook specifieke maatregelen vereiste (cf. J.-S.-G. Nypels en J. Servais, *Le Code pénal belge interprété*, III, Brussel, Bruylant, 1898, p. 40, nr. 1). Door de ontwikkeling van het wegverkeer in het algemeen en de intrede van de gemotoriseerde voertuigen in het bijzonder, werd de noodzaak gevoeld om de strafwet in dit verband aan te passen, en deze wetwijziging kwam er pas met de wet van 7 juni 1963 (cf. in dit verband de verklaring van rapporteur Robyns, *Pasin.* 1963, p. 598), dat o.m. art. 406 Sw. bijzonder ingrijpend heeft gewijzigd (J.-M. Poupert, «Homicide et lésions corporelles volontaires», in *Les Nouvelles, Droit pénal*, IV, addenda 1991, p. 55, nr. 6830). Voortaan wordt niet alleen de belemmering van het spoorwegverkeer maar ook van het verkeer op de weg, op de binnenwateren en op zee strafbaar gesteld, waarbij het misdrijf voorts in verschillende subcategorieën werd opgesplitst.

3. Opmerkelijk is de vaststelling dat het belemmeren van het verkeer slechts strafbaar is wanneer dit «kwaadwillig» gebeurt, terwijl men voordien strafbaar was wanneer men opzettelijk («wetens en willens») handelde. Het vereiste van de «kwaadwilligheid» werd blijkbaar ingevoerd, omdat voortaan niet alleen be-

lemmeringen van het spoorwegverkeer maar ook belemmeringen van het wegverkeer en van het verkeer op de binnenwateren en op zee strafbaar worden gesteld, die gemakkelijker aanleiding zouden kunnen geven tot een al te extensieve interpretatie (cf. de verwijzing van de minister van Justitie naar «une circulation non nettement définie», *Pasin.* 1963, p. 597; zie voorts J.-M. Poupert, o.c., in *Les Nouvelles, Droit pénal*, IV, addenda 1991, p. 57, nr. 6841). Die uitleg klinkt echter niet zeer overtuigend en een en ander moet allicht eerder worden gesitueerd tegen de maatschappelijke achtergrond van de wet van 1963, die totstandkwam in de nadagen van de woelige betogingen tegen de beruchte eenheidswet. Socialistische politici wilden immers te allen prijze vermijden dat deelnemers aan stakersposten of betogers die de weg blokkeren, onder de nieuwe strafbepaling zouden vallen (P. Arnou, «Boze boeren, wilde stakers en ludieke pacifisten» (noot onder *Corr. Gent* 31 augustus 1993), *R.W.* 1995-96, (605), p. 607, nr. 12). De regering verklaarde dan ook uitdrukkelijk dat ze met de nieuwe wet geenszins wilde raken aan het stakingsrecht, noch aan de vrije uitoefening ervan (*Pasin.* 1963, p. 578, 595 en 603): stakersposten die tot gevolg hadden dat het verkeer werd belemmerd maar die er niet op gericht waren het verkeer te belemmeren, zouden niet onder de strafbepaling vallen (*Pasin.* 1963, p. 597-598; vgl. *I.c.*, p. 603, waaruit blijkt dat de angst voor een interpretatie «anti-ouvrière» en «anti-gréviste» diep geworteld zat).

Het vereiste van de kwaadwilligheid voegt dan ook maar weinig toe aan wat de strafwet, en in het bijzonder art. 392 Sw., met het «opzettelijk handelen» beoogt, nl. dat de dader *de bedoeling* (het «oogmerk») moet hebben om het door de strafwet verboden gevolg, te dezen het belemmeren van het verkeer, te verwezenlijken, d.w.z. dat zijn handeling op dit gevolg was gericht (cf. R. Charles, E. Marcelis en C. Florival, «Coups et blessures», in *R.P.D.B., Compl.* VIII, p. 245, nr. 90). Wie zijn voertuig op de rechterijstrook parkeert om vlug iets te laden of te lossen, zal hierdoor ongetwijfeld het verkeer belemmeren, maar zal dit laatste per hypothese niet «gewild» hebben: hoewel hij opzettelijk *handelt* (door nl. zijn voertuig op een niet-reglementaire wijze te parkeren, wat op zichzelf uiteraard een verkeersovertreding oplevert) heeft hij het verkeer niet opzettelijk *belemmerd* in de zin van de strafwet. Het opzet was m.a.w. niet gericht op het door de strafwet verboden gevolg (zie ook het geval van de roekeloze bestuurder in *Corr. Verviers* 8 maart 1965, *R.D.P.* 1965-66, 73). Daarentegen zal de vrachtwagenchauffeur die zijn voertuig dwars over de rijbaan opstelt *om het verkeer tot stilstand te brengen*, wel schuldig zijn aan het opzettelijk – «kwaadwillig» – belemmeren van het verkeer (aldus het voorbeeld van de parlementaire voorbereiding, *Pasin.* 1963, p. 582), althans in zoverre hierdoor een gevaarlijke verkeers-

situatie wordt geschapen (cf. hierna, randnr. 4). Kwaadwillig belemmeren houdt in feite dan ook niets anders in dan opzettelijk, doelbewust belemmeren (*Pasin.* 1963, p. 582; A. Marchal en J.P. Jaspar, *Droit criminel. Traité théorique et pratique*, I, Brussel, Larcier, 1965, p. 442; J.-M. Poupart, o.c., in *Les Nouvelles, Droit pénal*, IV, addenda 1991, p. 57, nr. 6841). Of in de bewoordingen van het Hof van Cassatie: «het opzet om het verkeer zodanig te belemmeren dat het verkeer gevaarlijk kan worden en om daardoor de andere personen die deelnemen aan het verkeer te beletten hun weg of koers normaal te vervolgen» (Cass. 27 november 1967, *Arr. Cass.* 1968, 440; Cass. 16 oktober 1979, *Arr. Cass.* 1979-80, p. 203, nr. 114).

4. De door het eerste lid van art. 406 Sw. geviseerde kwaadwillige belemmering van het verkeer is wel slechts strafbaar in zoverre ze van die aard is dat zij «het verkeer met of het gebruik van vervoermiddelen gevaarlijk kan maken of ongevallen kan veroorzaken bij het gebruik van of het verkeer met die vervoermiddelen». De situatie die door de betrokkene werd veroorzaakt, moet van die aard zijn dat het voer- of vaartuigenverkeer erdoor gevaarlijk kan worden of dat er ongevallen kunnen plaatsgrijpen. De strafwet vereist m.a.w. een objectieve «gevaarstoestand», waarbij het geenszins is vereist dat het gevaar zich effectief heeft verwezenlijkt. Deze gevaarstoestand maakt geen deel uit van het kwaadwillig opzet als zodanig, maar is slechts het door de strafwet vereiste gevolg dat uit het handelen van de dader moet voortvloeien. Het kwaadwillig opzet bestaat immers in het opzettelijk belemmeren van het verkeer, *zodat* het gevaarlijk kan worden en de andere deelnemers aan het verkeer worden belet hun weg of hun koers normaal te vervolgen; het is niet vereist dat de dader de bedoeling had het verkeer gevaarlijk te maken of een ongeval te veroorzaken (Cass. 27 november 1967, *Arr. Cass.* 1968, 440; Cass. 16 oktober 1979, *Arr. Cass.* 1979-80, p. 203, nr. 114). De kwaadwillige bedoeling bestaat m.a.w. in de opzettelijke, doelbewuste belemmering als zodanig, zij het dat deze slechts strafbaar is in zoverre ze een gevaarlijke verkeerssituatie schept.

5. Wanneer betogers de straat opgaan, is het uiteraard onvermijdelijk dat het verkeer wordt gehinderd en dat er verkeersregels worden overtreden (P. Arnou, o.c., *R.W.*, 1995-96, p. 606, nrs. 5-6). Hoewel dit vanuit theoretisch oogpunt een problematische vaststelling inhoudt, hoeft dit in de praktijk niet steeds aanleiding te geven tot een juridische impasse, althans niet bij een «reguliere» betoging of manifestatie, d.w.z. een vreedelievende betoging die door de (gemeentelijke) overheid en de politiediensten wordt begeleid, waardoor bepaalde formele misdrijven door de houding van de overheid zelf hun wederrechtelijkheid verliezen (P. Arnou, o.c., *R.W.*, 1995-96, p. 606, nr. 7; P. Arnou,

«Betogingen en politiebegeleiding», *R.W.*, 1995-96, p. 607, nr. 1). In die gevallen hoeft er evenmin een probleem te rijzen wat art. 406 Sw. betreft. Het verkeer zal immers weliswaar worden gehinderd en belemmerd, maar dit zal per hypothese niet doelbewust zijn gebeurd (cf. ook B. Adriaens en D. Dejonghe, «De rechterlijke tussenkomst bij stakingen. Een analyse van de rechtspraak inzake de oktoberstakingen tegen het generatiepact», *J.T.T.* 2006, (69-80), p. 78), terwijl een en ander evenmin noodzakelijk een gevaarlijke verkeerssituatie doet ontstaan, zoals door de strafwet wordt vereist. De ordediensten zullen er immers zorg voor dragen dat het door de manifestanten te volgen parcours op voorhand wordt afgeschermd en tijdens de betoging wordt gevrijwaard van ander verkeer. Wanneer een school na het belseignaal leegloopt, wordt het verkeer overigens ook vaak belemmerd doordat de straten worden overspoeld door fietsers en leerlingen die het niet zo nauw nemen met de verkeersregels. Niemand kan ontkennen dat ze doelbewust de straat oplopen, maar dit zal in de regel geen doelbewuste («kwaadwillige») verkeersbelemmering opleveren.

6. Moeilijker wordt het evenwel bij «ongecontroleerde» acties, bij spontane betogingen en onaangekondigde manifestaties, of wanneer van het afgesproken parcours wordt afgeweken. Wanneer de straten geleidelijk vollopen, de wegen langzaam dichtslibben en het verkeer allengs in de knoop raakt, kan in voorkomend geval allicht nog worden aangenomen dat de betrokkenen het verkeer niet kwaadwillig hebben belemmerd in de zin van de strafwet. Sommigen gaan echter verder en blokkeren moedwillig het verkeer, bezetten kruispunten en brengen voertuigen tot stilstand. Dat een dergelijk optreden zeer gevaarlijke situaties kan doen ontstaan en het soms een wonder mag heten dat er geen ongevallen zijn gebeurd, ligt voor de hand. In die omstandigheden is de strafwet, te dezen art. 406 Sw., wel degelijk van toepassing.

7. Bij een strafvervolging menen de betrokkenen evenwel vaak vrijuit te kunnen gaan op grond van het «recht op staken» (dat soms volstrekt misplaatst wordt ingeroepen, zoals moge blijken uit het antwoord op het eerste onderdeel van het tweede middel in Cass. 24 mei 2005, A.R. P.05.0125.N, www.cass.be). Het stakingsrecht wordt in onze democratische rechtsorde inderdaad erkend en ligt als zodanig inzonderheid verankerd in het vierde lid van art. 6 van het Europees Sociaal Handvest (R. Blanpain, «Stakingsrecht en vrijheid van arbeid» (noot onder Rb. Brugge 27 oktober 2005), *R.W.* 2005-06, (1351), 1352-1353; J. Peeters, «Wegblokkades, grondrechten en de strafwet: een merkwaardige (én delicate) triade – Commentaar onder Antwerpen 28 oktober 2004», *Soc. Kron.*, 2006, (370), p. 371, nr. 3), en vaak wordt ook het recht op vrije meningsuiting erbij gehaald (art. 10 E.V.R.M.).

Hoewel kan worden aangenomen dat het oprichten van zgn. «stakersposten» uit dit grondrecht voortvloeit en, in zoverre het vreedzaam gebeurt, geoorloofd moet worden geacht (R. Blanpain, *ibid.*; cf. ook J. Laenens en M. Rigaux, «Het posten als onderdeel van een normale uitoefening van het recht te staken: kanttekeningen bij Cass., 31 januari 1997», *R.W.* 1997-98, (598), 601), kan uit het *stakingsrecht* niet zomaar een *betogingsrecht* worden afgeleid, althans wanneer men daaronder zou verstaan dat de betogers – of hun vakorganisaties – naar goeddunken kunnen beslissen om de openbare weg op te eisen voor het uiten van hun ongenoegen. Daarmee hebben we natuurlijk niet gezegd dat burgers in een democratische samenleving niet het recht hebben om vreedzaam te manifesteren en om betogingen te houden – het «betogingsrecht» wordt overigens samen met het *stakingsrecht* vermeld in o.m. art. 141ter Sw. – maar wel dat niemand het recht in eigen handen mag nemen door, in naam van welk (grond)recht ook, zich «boven de wet» te stellen. Grondrechten en algemene rechtsbeginselen staan niet boven de wettelijke orde (zie o.m. F. Lagasse en V. Vannes, «Occupation d'entreprise, voie de fait et pouvoir judiciaire», *J.T.T.* 1988, 105), maar maken er integrerend deel van uit.

8. Velen zullen echter tegenwerpen dat een daadwerkelijk uitoefenen van grondrechten soms noodzakelijk gepaard gaat met formele wetsovertredingen, en dat deze of gene voorschriften of verbodsbepalingen moeten wijken voor het desbetreffende grondrecht, dat anders al te zeer zou worden uitgehold. Zo bv. zou het «grondrecht tot betogen» *in se* het recht inhouden om verkeersovertredingen te begaan, zoals ook de strafbaarstelling van laster in bepaalde gevallen zou moeten wijken voor de persvrijheid (P. Arnou, *o.c.*, *R.W.*, 1995-96, p. 606, nrs. 9-10).

9. Ons komt het voor dat een discussie nopens grondrechten vaak getuigt van een bedenkelijk machiavellisme, waarbij de in het geding zijnde rechten zelf en de wijze waarop ze met elkaar in conflict komen niet of al te gebrekkig worden geanalyseerd. Al te gemakkelijk laten velen zich misleiden door de sympathieke aspecten van de burgerlijke ongehoorzaamheid, die als ultieme uiting van burgerzin wordt gekoesterd, maar hoe dan ook niet als een formele rechtsbron kan worden beschouwd (vgl. P. Deumier en R. Encinas de Munagorri, «Sources du droit en droit interne I. La désobéissance civile: une source du droit?», *Rev. trim. Dr. civ.* 2005, 73-78). Immers, niet alle verbods- of gebodsbepalingen die in een concreet geval als een belemmering van een grondrecht worden ervaren, zetten daarom het desbetreffende grondrecht op de helling. Dat er in onze rechtsorde een *stakingsrecht* bestaat, kan niet ernstig worden betwist, en wat ons betreft is het ook een voor de hand liggende gedachte dat men in een rechtsstaat *in beginsel* zijn mening

d.m.v. een betoging of manifestatie mag vertolken, maar evenmin als enig ander recht kan het «betogingsrecht» als een absoluut recht worden beschouwd, in die zin dat het niet aan voorwaarden of beperkingen onderworpen zou zijn. Dat er door een staking of betoging hinder wordt veroorzaakt voor een bepaalde groep van de bevolking (werkwilligen en aandeelhouders bij een bedrijfsstaking, weggebruikers bij een straatbetoging, ...) of zelfs voor de hele bevolking (bv. bij een nationale, algemene staking) kunnen we aannemen, maar dit betekent niet dat er een (grond)recht zou bestaan om hinder te veroorzaken, om het verkeer op te houden, om mensen te gijzelen of erger.

Als wettelijke (straf)bepalingen rechtstreeks in strijd blijken te zijn met de uitoefening van een grondrecht als zodanig, is het juridisch noodzakelijk om de desbetreffende bepaling «grondrechtconform» te interpreteren of desgewenst zelfs, op grond van de rechtstreekse werking van deze of gene supranationale norm, buiten beschouwing te laten (cf. het voormelde voorbeeld inzake laster en persvrijheid). Maar vele wettelijke (straf)bepalingen kunnen op zichzelf geenszins als een aantasting van de grondrechten of, meer in het bijzonder, van het *stakingsrecht* worden beschouwd, althans wanneer men de proportionaliteitsbalans geen geweld wil aandoen. Zo bv. verbiedt art. 21.6,1^o van het Wegverkeersreglement betogingen en samenscholingen op autosnelwegen. Dergelijke manifestaties leveren op autosnelwegen immers een evident gevaar op – de feiten die aanleiding gaven tot het geannoteerde arrest zijn er trouwens een triest voorbeeld van – en kunnen dan ook niet worden verantwoord door te verwijzen naar het *stakingsrecht*, dat immers geenszins impliceert dat men het recht moet hebben om op autosnelwegen te betogen. Tussen art. 406 Sw. en het *stakingsrecht* is al evenmin een antinomie aan de orde, want geen weldenkend mens zal durven beweren dat het *stakingsrecht* impliceert dat men het verkeer in gevaar mag brengen (zie ook P. Arnou en M. De Busscher, *Misdrijven en sancties in de Wegverkeerswet*, Antwerpen, Kluwer, 1999, p. 35-36, nr. 96). Zoals men ook onder het mom van vakbondsactiviteiten geen terroristische misdrijven mag plegen: art. 141ter Sw., dat ook in het geannoteerde arrest wordt vermeld, kan niet anders dan een truïsme inhouden (zie ook overweging B.7.3 van het arrest nr. 125/2005 van het Arbitragehof van 13 juli 2005, *B.S.* 3 augustus 2005). Stellen dat de grondrechten door al die gebods- en verbodsbepalingen worden uitgehold, is o.i. niet ernstig, sterker nog: het is niet correct. Ook de proportionaliteitstoets (cf. J. Peeters, *o.c.*, *Soc. Kron.* 2006, p. 372-373, nrs. 8-9) wordt in deze context vaak op een misleidende wijze aan de orde gesteld: het komt er o.i. niet zo zeer op aan om na te gaan of de desbetreffende uitoefening van een grondrecht «niet bui-

tensporig» is geschied in het licht van de overtreding van een bepaalde strafwet, maar wel of het bewuste grondrecht redelijkerwijze ook niet uitgeoefend had kunnen worden *zonder* een miskening van de strafwet.

10. Schendingen van art. 406 Sw. kunnen o.i. dan ook niet worden gerechtvaardigd door het stakings- of betogingsrecht. Dit werd vrij recentelijk ook nog uitdrukkelijk zo beslist door het Franse Hof van Cassatie m.b.t. art. L412-1 van de Franse *Code de la Route* (Cass. fr. 8 maart 2005, *Bull. crim.* 2005, p. 272, nr. 77). Hetzelfde geldt voor een gijzeling van bedrijfsleiders door stakende werknemers, ook al menen sommigen dat niet alleen het (gevaarlijke?) belemmeren van het verkeer maar in voorkomend geval zelfs dit laatste door de beugel kan (zie de vrij polemische opinies die werden verwoord in de *Juristenkrant*: J. Buelens, «Wie gijzelt hier wie?», nr. 85 van 10 maart 2004, p. 4; J. Buelens, «Wegblokkade door vakbond niet zomaar strafbaar», nr. 99 van 1 december 2004, p. 1 en 5; K. Nevens, «Wegblokkade door vakbond», nr. 103 van 9 februari 2005, p. 4; *contra*: R. De Wit, «Stakingsrecht», nr. 101 van 12 januari 2005, p. 4).

11. Blijft dan nog de vaak geuite klacht dat het strafrecht in het algemeen en art. 406 Sw. in het bijzonder zouden worden gebruikt *om* het stakingsrecht te fnuiken (cf. L. Cieters, «Artikel 406 van het Strafwetboek en het stakingsrecht», *Juristenkrant* nr. 27, 10 april 2001, p. 2), zoals naar verluidt de Chinese activist Chen Guangcheng overkwam, die in China tot een stevige gevangenisstraf werd veroordeeld omdat hij bij een betoging het verkeer had gehinderd (aldus de berichtgeving in *De Standaard*, vrijdag 25 augustus 2006, p. 17). Ook op dit vlak beperkt de discussie zich vaak tot slogans, terwijl nuancering zoals steeds geboden blijft. Natuurlijk kan in een democratie niet worden aanvaard dat elke betoging *a priori* ongeoorloofd wordt geacht omdat er een risico *zou kunnen* bestaan dat het verkeer in het gevaar wordt gebracht, maar het kan o.i. al evenmin dat het doelbewust in het gevaar brengen van het verkeer zou worden gerechtvaardigd door het stakingsrecht. In het vereiste van een doelbewust – «kwaadwillig» – optreden ligt te dezen dan ook een belangrijke garantie tegen misbruiken: het strafrechtelijke optreden viseert niet het stakingsrecht maar wel de criminele ingesteldheid van de dader – het woord is niet toevallig gekozen, want art. 406, eerste lid, Sw. houdt een misdad in – die het verkeer opzettelijk heeft belemmerd, zodat er een gevaarsituatie is ontstaan. Het gaat o.i. dan ook niet op om te beweren dat een strikte toepassing van art. 406 Sw. op wegblokkades de uitoefening van de (sociale) grondrechten *de facto* onmogelijk zou maken (vgl. J. Peeters, *o.c.*, *Soc. Kron.* 2006, p. 371, nr. 4).

12. Hierbij past het voorts het *opzet* als strafrechtelijk relevant schuldbegrip, nl. de «kwaadwilligheid» waarvan sprake in art. 406 Sw., goed te onderscheiden van de persoonlijke drijfveer of het *motief* van de dader, dat extrinsiek is aan het misdrijf als juridisch concept (R. Charles, E. Marcelis en C. Florival, «Coups et blessures», in *R.P.D.B.*, Compl. VIII, p. 246, nr. 100; L. Dupont en R. Verstraeten, *Handboek Belgisch strafrecht*, Leuven, Acco, 1990, p. 250, nr. 423). Betogers die het verkeer opzettelijk belemmeren om uiting te geven aan hun ongenoegen of om hun syndicale eisen kracht bij te zetten, kunnen allicht wel een legitiem doel nastreven, maar handelen hoe dan ook kwaadwillig in de zin van de strafwet. De bedenking van de appelrechters in het geannoteerde arrest «dat het zeker niet het uiteindelijke opzet van de actievoerders was het verkeer te belemmeren» en dat «hun eigenlijke bedoeling was ruchtbaarheid (te) geven aan syndicale eisen» klinkt o.i. dan ook geenszins overtuigend en doet op zichzelf zeker geen afbreuk aan de kwaadwilligheid (aldus ook de kritiek van A. De Nauw, *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, 2005, p. 181, nr. 246 en voetnoot 90; R. Poté, *Handboek verkeerswetgeving*, deel 1, losbl., hoofdstuk V, nrs. 16bis-16quinquies).

13. We kunnen ons dan ook maar moeilijk vinden in de overwegingen van het geannoteerde arrest, waarin wordt geoordeeld dat er niet blijkt dat er meer aan de hand was dan een «normale vakbondsactie». In het licht van art. 406 Sw. is het niet eens van doorslaggevend belang te weten of er een vakbondsactie aan de orde is, noch of deze geoorloofd is; het komt erop aan te weten of het verkeer opzettelijk werd gehinderd zodat het in gevaar werd gebracht. Ook de beschouwingen omtrent de voorafgaande onderhandelingen met de politie en de aanwezigheid van deze laatste op het ogenblik van de feiten, kunnen niet overtuigen. Het is immers niet omdat een misdrijf vooraf ter kennis werd gebracht van de politie, dat de feiten niet meer wederrechtelijk zijn.

14. Het stakings- en betogingsrecht zijn fundamentele rechten die in een democratische samenleving niet teugelloos aan banden mogen worden gelegd. Maar dit betekent niet dat deze rechten alle andere rechtsregels zouden overvleugelen en buiten spel zetten, want dan wordt noodzakelijk geraakt aan andere fundamentele rechten, die een democratische samenleving evenzeer hoog in het vaandel moet voeren, in het bijzonder de veiligheid en vrijheid van alle burgers. Toestaan dat de strafwet straffeloos wordt overtreden, is een doos van Pandora openzetten. *Quand la règle est franchie, il n'est plus de limite.*

Steven Van Overbeke

